

Be reasonable: gebruik je hart!

Over Kairos en Wijsheid.

I. Kairos is een godheid uit de Griekse mythologie.

Hij is de jongste zoon van Zeus. En hij heeft natuurlijk ook de karaktertrekken heeft van Zeus... Met zijn voor- en willekeur! Hij wordt in reliëf en op muurschilderingen afgebeeld als een gebogen figuur, met gevleugelde voeten en schouders, weegschaaltje in de hand en zijn voeten op het scherp van een snede! Zijn hoofd is kaal geschoren op een lange haarlok na, pal op zijn voorhoofd. Het was de bedoeling, dat als Kairos voorbijvloog, je hem bij die haarlok moest zien vast te grijpen om zijn beloning te ontvangen. Hij hielp de ene mens aan zijn geluk, maar maalde niet om het geluk van de andere mens ernaast. Het was nu of nooit, jij óf een ander!

Wat was zijn beloning? Dat je op precies het goede moment het fortuin binnensleepte, dat je op het juiste moment het lot bedwong. Schilders, beeldhouwers, politici, en gewone mensen in de Griekse oudheid: zij zochten naar dat ene moment dat hun levenskansen deed keren.

In het NT vind je een mooi voorbeeld van de komst van Kairos, al is het daar een engel! Het Johannesevangelie vertelt van een ziekenhuisje in Jeruzalem, rondom een paar vijvers, waarvan het water van tijd tot tijd door een engel werd beroerd. (Joh 5) Wie dan als eerste in het water wist te komen, was genezen. Maar let wel: Genezing was het exclusieve recht van de eerstkomende.

Wie 't eerst kwam, 't eerst maalde... In Rome heette Kairos dan ook Occasio. Occasion!

Het is dus ook de godheid van de fortuinlijke mens in Beursbelegging en Loterij.

Heb jij dat ene lot van 2 miljoen te pakken?! De rest krijgt niks... Deze Kairos heeft iets harteloos!

In dat ziekenhuisje van Johannes' evangelie komt Jezus als tegenbeeld van Kairos dat ziekenhuisje binnen en geneest er een man die al 38 jaar lang ziek was, en een mensenleven lang tevergeefs had gehoopt op de haarlok van Kairos vat te krijgen. Zijn grootste klacht: Ik heb niemand! En ja dat hoort er bij waar Kairos rondwaart. Je moet het zelf maken! Je staat er alleen voor. Grijp je kansen!

II. Het begrip Kairos, betekent, zoveel is wel duidelijk geworden uit dit mythische verklaringsverhaal, 'het gunstige moment of de gunstige gelegenheid'. Je krijgt het niet zomaar, je moet er op leren wachten, er naar leren uitzien, het leren opzoeken, de geur ervan leren opsnuiven. In het Nieuwe Testament tref je het begrip veelvuldig aan. Alleen is daar de betekenis daar van zijn harteloosheid ontdaan en van zijn exclusiviteit – bestemd alléén voor de fortuinlijke mens. Paulus spreekt ergens (II Cor 6:1, 2) van een kairosmoment en noemt dat 'de dag van bevrijding'. Letterlijk de aangename Kairos = de dag van bevrijding. En hij betreft die woorden op het Hier en Nu: "*Zie NU is het de aangename kairos, zie NU is het de dag der bevrijding!*" En die bevrijding betreft niet één geluksvogel, maar de hele mensheid.

III. Genoeg uitleg voorlopig. Ik zoek naar herkenning. Ik denk dat veel mensen wel zo'n kairosmoment hebben gehad in hun leven. Bijna ieder van ons denkt aan zo'n moment als haar gevraagd wordt te zeggen wat voor haar wezenlijk is. Je natuurlijke geboorte is van weinig belang, maar je hergeboorte, toen je na een tijd van droogte in je leven, weer een bron vond, en dronk en andere wegen insloeg! Dat moment telt. Moment waarop je in een keer beseftte wat jou te doen staat, moment dat je je roeping kreeg arts te worden, moment dat je voor het eerst onder het gehoor zat van die filosoof, of voor het eerst een symphonie begreep van Mahler, moment dat je tot geloof kwam, moment dat je accepteerde dat je anders was en 'uit de kast' kwam, fier en vol zelfvertrouwen, moment dat je je schaamte te boven kwam en durfde uit te komen voor je mening. Het zijn bijna steeds momenten van je hart, van je diepste kern.

Maar ook sociale kairosmomenten zijn er: Letterlijke bevrijdingsdagen, Het moment dat Mandela werd vrijgelaten, het moment dat Obama werd verkozen ... Een vrouw zal misschien de geboorte van haar eerste als een kairosmoment ervaren!

Wie eenmaal zo'n nieuw stroompje van inspiratie en geluk zijn leven heeft voelen binnenstromen, toen en daar, dat ene moment, - je weet nog waar je was - die verlangt naar meer.

Kairos vraagt dus verwachting, vraagt reikhalzend verlangen, vraagt ook concentratie en meditatie. Het Kairosdocument van de Palestijnen vind ik een mooi voorbeeld van 'verlangen naar zo'n 'dag van bevrijding'! Haken naar de dag, naar het moment van bevrijding. Als was het een visioen. Nee, het is het visioen. Kairosvisioen. Ik ontmoet dat bijvoorbeeld veel bij de vluchtelingen van We Are Here! Je praat erover – de dag dat je eindelijk je volle rechten terughebt -- je verlangt ernaar, met hart en ziel! Ja, kairos heeft alles met ons hart te maken.

IV. Spreuken weet daarvan. De Wijsheidsleraar die dit boekje schreef, wil het zijn leerlingen bijbrengen hoe ze elke dag opnieuw kunnen uitzien naar zulke kairosmomenten. Daar heb je wijsheid voor nodig. Een mens die zijn of haar leven niet weet te vernieuwen is ten dode opgeschreven. En daarom begint de Spreukendichter bij het hart! Het hart is de bron van je leven, zegt hij in het volgende hoofdstuk! In ons stuk uit Spreuken vind je drie adviezen aangaande je hart! In feite zegt hij: Wordt wijs, en zoek naar de bron, gebruik je hart!

In onze tijd zegt het Westerse denken: "Be reasonable, gebruik je verstand!" (Het thema van deze dienst). Spreuken nodigt ons uit tot het tegenovergestelde: Be reasonable, Zoek je Wijsheid, begin in je hart... Zo begon de lezing van vandaag!

Drie verzen lezen we waarin het hart een hoofdrol krijgt: vers 1. Bewaar mijn geboden in je **hart**. Vers 3. Schrijf 'liefde en trouw' op de tafel van je **hart**. Vers 5. Vertrouw op JHWH met heel je **hart**!

V. De mooiste en meest kernachtige is de middelste: (3) *Dat liefde en Trouw je niet verlaten. Wind ze om je hals, schrijf ze op de tafel van je hart.*

Nu worden die woorden graag en vaak gebruikt als Huwelijkssteks! En hoe vaak hoor je die dan niet moraliserend uitgelegd: Je dient Liefde te doen en Trouw te zijn en te blijven aan je partner! Beloof je dat?! En vanzelfsprekend moet je ook God liefhebben en trouw blijven...

Maar dat staat er niet! Zo is het ook niet bedoeld!

Er staat: *Dat liefde en Trouw je niet verlaten.* Laat Liefde en Trouw jou niet loslaten.

Ze zijn ooit bij jou gekomen, zorg er voor dat ze je niet meer verlaten. Liefde en trouw, 'Chesed weEmet' in het Hebreeuws – het zijn woorden die het vaakst gebruikt worden (als epitheta) bij de godsnaam JHWH. Hij is chesed we-emet!

God is Liefde en Trouw. En er hoort nog een woord bij: VOOR.

God is liefde en trouw VOOR... JOU.

Dat wordt vaak uit het oog verloren.

Die liefde – zonder enige voorwaarde als uit een bron opwellend, van ogenblik tot ogenblik nieuwe bevrijdende kairosmomenten verwekkend– en die trouw – die niet laat varen de werken van bevrijding! - zijn ons gegeven. Dat is toch de kern van ons godsgeloof: dat liefde en trouw je van wieg tot graf begeleiden... Zonder enige voorwaarde aan je gegeven.

En nu klinkt de vraag, de vraag van de Wijsheidsleraar: Voordat je iets doet, voordat je je hart gebruikt om te beoordelen wat je te doen staat, schrijf dan als eerste op de tafel van je hart: Liefde en Trouw begeleiden mij! Liefde en Trouw zijn naar je toegekomen, zonder enige voorwaarde.

Elk mensenhart leeft op als je dat binnen laat komen. Ik ben bemind, van eeuwigheid tot eeuwigheid. Ik doe ertoe.

Kijk en dan voel je aan dat daar precies het bijbelse kairosmoment zit: Kan ik dat bevrijdende nieuws, dat wonderlijke nieuws aanvaarden? Laat ik me vandaag daardoor inspireren tot een nieuw bevrijdend moment. Dan ga ik anders om met de zorgen van vandaag. Dat is het begin van alle wijsheid: Liefde en Trouw voor jou! De dichter zegt: Wind ze als een halssnoer om je hals... Versier jezelf ermee. Weet en laat zien dat je een bemind mens bent!

En van daaruit kun je beginnen naar kairos, de dag van bevrijding, moment van herbronning te zoeken. Naar praktische wijsheid voor het hier en nu! : Be reasonable en gebruik je hart!

Gerhard Scholte